

Μια κριτική παρουσίαση του τελευταίου βιβλίου του πρώην υπουργού Οικονομικών

Κώστας Βουρεκάς

Το βιβλίο του Γιάνη Βαρουφάκη **«Adults in the Room»** ή, όπως τιτλοφορείται στην πρόσφατη ελληνική του έκδοση, **«Ανίκητοι ηττημένοι»** αποτελεί μια χρήσιμη μαρτυρία για μία ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο της πολύ πρόσφατης ελληνικής ιστορίας. Και η αξία αυτής της μαρτυρίας μάλλον υπερβαίνει την προσωπικότητα του συγγραφέα της. Υπό αυτή την έννοια, το περιεχόμενό του δεν είναι **«κουτσομπολιό»**, όπως προσπαθεί να το απαξιώσει εύκολα μια κριτική εκπορευόμενη κυρίως από τη σημερινή κυβέρνηση, καθώς συχνά τα λόγια, τα έργα και οι πρακτικές των προσώπων αλλά και των συλλογικών υποκειμένων δίνουν μια πολύ καλύτερη εικόνα της πολιτικής τους κατεύθυνσης από ό,τι η δημόσια ρητορική και τα επίσημα προγραμματικά κείμενα.

Ο Γ. Βαρουφάκης αποκαλεί τον εαυτό του **«αιρετικό μαρξιστή»**, ενώ θα μπορούσε να πει κανείς ότι η πολιτική του είναι **νεοκεϋνσιανή**. Παρόλα αυτά οι πολιτικές που προτείνει στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ με την τρόικα δύσκολα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν κεϋνσιανές με οποιαδήποτε έννοια του όρου. Αντίθετα είναι **μάλλον (νεο)φιλελεύθερες**, από την αποδοχή του **«70% των μνημονίων»**, την υπό όρους αποδοχή των ιδιωτικοποιήσεων έως τον αυτόματο δημοσιονομικό κόφτη, που φτάνει στο σημείο να τον προτείνει ο ίδιος στους **«θεσμούς»**.

Πρόκειται βέβαια για έναν φιλελευθερισμό απαλλαγμένο από το **βάρος του χρέους**, τα μεγάλα υποχρεωτικά **πρωτογενή πλεονάσματα**, την **εσωτερική υποτίμηση** και τη **δημιουργική καταστροφή**. Είναι όμως χαρακτηριστικό της ζοφερής εποχής που ζούμε ότι ούτε ο ήπιος αυτός φιλελευθερισμός δεν γίνεται ανεκτός από τη γερμανική πολιτική ελίτ και την τρόικα και, αν κάτι αποδείχθηκε στην πορεία της διαπραγμάτευσης, αυτό είναι ότι ο υπαρκτός φιλελευθερισμός για τις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας είναι τα μνημόνια και η επιτροπεία.

Οι παραπάνω προτάσεις, που κατατίθενται στους θεσμούς, αποτελούν λογική συνέχεια μιας διαπραγματευτικής πολιτικής την οποία εισηγήθηκε ο Γ. Βαρουφάκης και η οποία είχε στόχο την παραμονή της Ελλάδας στην ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση, συνοδευόμενη από μια αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους. Επομένως, είναι τόσο «μετριοπαθώς» διατυπωμένες, σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου του Γ. Βαρουφάκη, ώστε να μπορεί η Άνγκελα Μέρκελ να τις παρουσιάσει στο γερμανικό Κοινοβούλιο σαν δικές της. Παρόλα αυτά, ο Γ. Βαρουφάκης επιμένει μέχρι τέλους να μη δέχεται την απλή επέκταση της σημερινής κατάστασης, τα δάνεια για την αναχρηματοδότηση παλαιότερων δανείων που συνοδεύονται από όρους που καθιστούν αδύνατη την αποπληρωμή τους και οδηγούν με τη σειρά τους σε νέα δάνεια, σαν λύση στα αλληλοσυνδεδεμένα ζητήματα του χρέους και των πλεονασμάτων.

Ο χειρισμός της διαπραγμάτευσης, αλλά και το σύνολο των σημαντικών πολιτικών αποφάσεων, παραμένουν καθ' όλη τη διάρκεια των κρίσιμων αυτών μηνών στην αποκλειστική διαχείριση μιας πολύ μικρής ομάδας γύρω από τον Αλέξη Τσίπρα, την οποία ο συγγραφέας αποκαλεί «**πολεμικό επιτελείο**» (war cabinet).

Το κυβερνών κόμμα και κατά μείζονα λόγο ο ευρύτερος κόσμος που κινητοποιείται γενικά δεν ενημερώνονται καν για τα επίδικα της διαπραγμάτευσης, πόσο μάλλον δεν τίθεται θέμα **προετοιμασίας του λαϊκού παράγοντα για το ενδεχόμενο της ρήξης**. Αυτός ο απόλυτος συγκεντρωτισμός του επιτελείου είναι επίσης λογική συνέχεια της διαπραγματευτικής τακτικής που επιλέγεται.

Το βασικό εργαλείο εκβιασμού από την πλευρά της τρόικας είναι η διαρκής απειλή ότι θα κλείσει τις τράπεζες, οδηγώντας την ελληνική οικονομία στην κατάρρευση. Από τη στιγμή που η κυβέρνηση συνειδητά απορρίπτει την προφανή επιλογή να θέσει η ίδια κεφαλαιακούς ελέγχους για να αμυνθεί, μέχρι η τρόικα τελικά εκ των πραγμάτων να τους επιβάλει την περίοδο του δημοψηφίσματος, το είδος της μυστικής διπλωματίας που ακολουθείται είναι μονόδρομος. Χωρίς κεφαλαιακούς ελέγχους, αν βγει ο υπουργός Οικονομικών να ανακοινώσει την απειλή κλεισίματος των τραπεζών και γενικότερα τα πραγματικά επίδικα της διαπραγμάτευσης, θα προκαλέσει ο ίδιος τη μαζική απόσυρση καταθέσεων την οποία προσπαθεί να αποφύγει. Ο Γ. Βαρουφάκης τοποθετήθηκε και τοποθετείται κατά των κεφαλαιακών ελέγχων, ισχυριζόμενος ότι είναι μια **αντιευρωπαϊκή πολιτική**, η οποία θα αποτελούσε ένα πρώτο βήμα μιας διαπραγμάτευσης η οποία θα είχε σαν στόχο **την έξοδο από την ευρωζώνη** και όχι την **παραμονή σε αυτήν με άλλους όρους**.

Ένα κλειστό επιτελείο

Ταυτόχρονα, το επιτελείο που χειρίζεται τη διαπραγμάτευση είναι άκρως ακατάλληλο για να υπηρετήσει μια πολιτική σύγκρουσης με τους θεσμούς. Ο **Γιώργος Σταθάκης** έχει, σύμφωνα με τον Γ. Βαρουφάκη την τιμιότητα από την πρώτη μέρα να του πει ότι όταν έρθει η στιγμή της σύγκρουσης με την τρόικα θα πάρουμε ό,τι αυτοί αποφασίσουν να μας δώσουν. Ο **Γιάννης Δραγασάκης**, ο οποίος συμμετέχει από την αρχή στους διαπραγματευτικούς σχεδιασμούς, τοποθετεί τον **Γιώργο Χουλιαράκη** στην κρίσιμη θέση του εκπροσώπου της κυβέρνησης στο Euro Working Group, ο πρόεδρος του οποίου **Τόμας Βάιζερ**, αν και επισήμως αναπληρωτής του προέδρου του Γιούρογκρουπ **Γερούν Ντάισελμπλουμ**, παρουσιάζεται από τον Γ. Βαρουφάκη σαν ένα πολύ ισχυρότερο πρόσωπο-κλειδί του βαθέος ευρωενωσιακού υπερκράτους. Ο Χουλιαράκης, σύμφωνα με τον συγγραφέα, αντί να λειτουργεί σαν εκπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης στους «θεσμούς», λειτουργεί σχεδόν ανοικτά και διαρκώς σαν εκπρόσωπος των «θεσμών» στην κυβέρνηση.

Οι ελπίδες Τσίπρα στη Μέρκελ

Ο ίδιος ο Αλέξης Τσίπρας, σύμφωνα με την αφήγηση του πρώην υπουργού Οικονομικών, δεν έχει αποφασίσει από την αρχή να παραδοθεί και ειλικρινά πιστεύει ότι κάτι θα πετύχει. Την πίστη του αυτή τη βασίζει στην πεποίθηση τόσο ότι τα κράτη της ευρωπαϊκής περιφέρειας θα παίξουν θετικό ρόλο συγκρατώντας το Βερολίνο, όσο και ότι μεγάλες δυνάμεις έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από τη Ρωσία και την Κίνα έως τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ιράν, θα μας βοηθήσουν.

Την ίδια στιγμή ο **Πάνος Καμμένος** φέρεται, σύμφωνα με τον Γ. Βαρουφάκη, να πιστεύει ότι για να σωθούμε πρέπει να πέσουμε στα πόδια των Αμερικανών. Δεν αργεί να γίνει φανερό ότι καμία βοήθεια δεν υπάρχει στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιπλέον καμία μεγάλη δύναμη δεν είναι διατεθειμένη να συγκρουστεί με τη Γερμανία για χάρη της Ελλάδας.

Ενδεικτική είναι εδώ η αφήγηση του επεισοδίου της **ακύρωσης από την πλευρά της Κίνας** μίας μεγάλης αγοράς ελληνικών ομολόγων στα τέλη Μάρτη-αρχές Απρίλη, μετά από παρέμβαση του Βερολίνου. Με την κατάρρευση των παραπάνω ψευδαισθήσεων, ο Τσίπρας εγκαταλείπει κάθε σκέψη για σύγκρουση και βασίζει την πολιτική του στην ελπίδα ότι η Άγκελα Μέρκελ, στο πλαίσιο της αντίθεσής της με τον Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, θα τον λυπηθεί και θα του δώσει το απαραίτητο πολιτικό φύλλο συκής ώστε να καλύψει επικοινωνιακά την υποχώρησή του.

Έτσι φτάνουμε στο **δημοψήφισμα**, το οποίο το επιτελείο του ΣΥΡΙΖΑ ελπίζει να χάσει, ή

έστω να κερδίσει με οριακή διαφορά, η οποία θα μπορεί να δικαιολογήσει την υποχώρηση. Η καθαρή επικράτηση του «**Όχι**» έχει σαν αποτέλεσμα όταν ο Γ. Βαρουφάκης μεταβαίνει στο Μέγαρο Μαξίμου το βράδυ του δημοψηφίσματος, το **κλίμα κατήφειας** που συναντά εκεί να αντιστοιχεί σύμφωνα με τη μαρτυρία του, στο κλίμα που θα επικρατούσε μετά από μία βαριά εκλογική ήττα.

Θα «υποχωρούσε» η Μέρκελ;

Ο Γ. Βαρουφάκης, συνεπής στη διαπραγματευτική του τακτική, επιμένει μέχρι τέλους στην εφαρμογή δύο αντίμετρων απέναντι στην τρόικα. Αυτά είναι η **αναβολή της αποπληρωμής των ομολόγων** που υπόκεινται ακόμα στο ελληνικό δίκαιο και βρίσκονται στην κατοχή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και η θεσμοθέτηση του **παράλληλου συστήματος πληρωμών** που επεξεργάζεται η ομάδα του στο υπουργείο Οικονομικών.

Εκτιμά ότι η πρώτη κίνηση θα οξύνει κρίσιμες εσωτερικές αντιθέσεις στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δεύτερη θα κρατήσει ζωντανή την ελληνική οικονομία εντός του ευρώ, ώστε να δώσει τον απαραίτητο χρόνο στην Μέρκελ να υποχωρήσει, αναλογιζόμενη το κόστος της ελληνικής εξόδου από την ευρωζώνη. Σε περίπτωση που αυτό δεν θα γίνει, το παράλληλο σύστημα πληρωμών θα μπορεί εύκολα να μετατραπεί στο **νέο εθνικό νόμισμα**, καθώς ο Γ. Βαρουφάκης θεωρεί ότι το σενάριο της επιστροφής στη δραχμή, το οποίο θεωρεί ιδιαίτερα επώδυνο, απεύχεται και δεν αποτελεί στόχο της διαπραγματευτικής τακτικής που εισηγείται, θα είναι λιγότερο κακό από τη συνέχιση της σημερινής κατάστασης.

Όμως η εκτίμησή του ότι η Άγκελα Μέρκελ θα υποχωρήσει δεν ακούγεται ιδιαίτερα πειστική, καθώς το γερμανικό κέντρο δεν φαίνεται να σκέφτεται τόσο οικονομίστικα. Αν ο απώτατος στόχος της γερμανικής ελίτ είναι, όπως αναφέρει ο ίδιος ο Γ. Βαρουφάκης, να εγκαταστήσει την τρόικα στο Παρίσι ελέγχοντας τη δημοσιονομική πολιτική της Γαλλίας, δύσκολα μπορεί να φανταστεί κανείς ότι θα υποχωρήσει πολιτικά στα αιτήματα της κυβέρνησης μίας από τις μικρότερες οικονομίες της ευρωζώνης, ανεξαρτήτως του άμεσου οικονομικού κόστους. Μια τέτοια υποχώρηση θα είχε στρατηγικά πολύ μεγαλύτερο κόστος, καθώς εκ του αποτελέσματος θα ενθάρρυνε αντίστοιχες κινήσεις προερχόμενες από χώρες με σαφώς μεγαλύτερο οικονομικό βάρος. Αντίθετα, η Γερμανία θα επιδιώξει να οδηγήσει την Ελλάδα είτε στην έξοδο από την ευρωζώνη είτε στην κατά κράτος υποχώρηση και θα φροντίσει η υποχώρηση αυτή να είναι εντελώς εμφανής και απροσχημάτιστη, στέλνοντας πανευρωπαϊκά το σαφές πολιτικό μήνυμα ότι **οι πολιτικές λιτότητας δεν αλλάζουν ψηφίζοντας** κυβερνήσεις που καταφέρονται ενάντια στη λιτότητα.

Σχέδιο για Ελλάδα εκτός ευρωζώνης:

Τέλος, στο πλαίσιο της μαρτυρίας του πρώην υπουργού Οικονομικών, αναδεικνύεται η **υποτέλεια της γαλλικής στάσης** απέναντι στο γερμανικό κέντρο και απόλυτη πολιτική γελοιότητα της σύγχρονης ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, ο βαθμός της οποίας μπορεί να εντυπωσιάσει ακόμα και τους ήδη υποψιασμένους. Τα παραπάνω αναδεικνύουν τον Βόλφγκανγκ Σόιμπλε ως την μοναδική προσωπικότητα της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής που έχει ένα -αντιδραστικό μεν αλλά συνεκτικό και στρατηγικό δε- σχέδιο για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο δεν φαίνεται να συμπεριλαμβάνει την Ελλάδα στην ευρωζώνη. Και αν ο Σόιμπλε αποχώρησε από τη θέση του Γερμανού Υπουργού Οικονομικών, οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις της γερμανικής κοινωνίας που εκφράζει, κάθε άλλο παρά εξαφανίστηκαν.

Σημείωση: Μια συντομευμένη εκδοχή αυτού του κειμένου δημοσιεύτηκε στο [«ΠΡΙΝ»](#) στις 15/10/2015.